

Sak 06

Innsendte forslag til uttalelser

Uttalelser er lokal- og fylkeslagenes mulighet til å løfte egne saker og få støtte av landsmøtet. På denne måten er uttalelser en viktig del av medlemsdemokratiet i Naturvernforbundet. I tillegg er uttalelser en mulighet til å aktualisere og konkretisere politikk, men ikke til å vedta ny politikk. Denne forståelsen er viktig og legger til grunn at politikkutvikling og endring skjer gjennom diskusjon og endringsforslag til prinsippprogrammet og ikke i uttalelser.

Endringsforslag kan fremmes etter at de endelige sakspapirene er sendt ut, i henhold til fristene fastsatt i forretningsordenen. Uttalelser vedtas med alminnelig flertall.

Landsmøte i Naturvernforbundet 2024

Innhold

Følgende forslag til uttalelser er av landsstyret foreslått realitetsbehandlet på landsmøtet:

1. Velg naturen, stem for framtida!	3
2. Vern av Sognefjorden – vår verdsarv og ansvar for framtida	5
3. Naturskogene trenger beskyttelse - nå	6
4. Redd Oslofjorden – stans fiske og utslipp av nitrogen	7
5. Stans etablering av næringsområdet Viken Park: Kan bli et av Norges største naturinngrep	8
6. Kraft er et knapphetsgode – tildeling av kraft må prioriteres	9
7. Gruveplanene i Eigersund må skrinlegges	10
8. Umiddelbar stans av vindkraftinngrep i intakte naturområder	11
9. Vi trenger god besøksforvaltning for å ta vare på natur- og kulturverdiene.....	12
10. Vern Garbergelva	13
11. Lovfestet vern av bynaturparker	14

Følgende forslag til uttalelser er av landsstyret foreslått ikke realitetsbehandlet på landsmøtet:

21. Nei til gondol i Kjøsnesfjorden	17
22. Naturvernforbundet mener at Norge ikke skal tilsluttes EU-loven om kritiske mineraler (CRMA)	19
23. Stopp offensiven for nedbygging av natur	21
24. Gjør naturen til et selvstendig reguleringsformål!	22
25. Tiden er overmoden for å stoppe nedbygging av natur og prioritering av kraftbruken	23
26. Naturvernforbundet sier nei til fiskeoppdrett	25
27. Ny rovdyrforvaltning nå – i naturen skal ville dyr komme først!	28
28. Naturødeleggelse fra krig og opprustning	31
29. Ny, variert skog	33
30. Et paradigmeskifte i samfunnet bort fra materiell vekst er nødvendig for å stanse klima- og naturkrisen.....	34

Uttalelsesnummer: 1

Forslagsstiller: Landsstyret

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Velg naturen, stem for framtida!

2
3 Neste år gjør vi et avgjørende valg. Når vi går til valgurnene ved stortingsvalget i september,
4 velger vi ikke bare politikere – vi velger hvilken retning Norge skal gå i. Da trenger vi en ny
5 kurs. Vi må velge politikere som ikke vil bygge ned natur, pumpe opp olje og fortsette
6 overforbruket.

7 Vi står foran en enorm oppgave: Å verne naturen, stanse tapet av biologisk mangfold og
8 kutte våre klimagassutslipp med 55 prosent innen 2030. Det er et ansvar som vi, som nasjon,
9 ikke lenger kan skyve foran oss – og det begynner å haste. Den internasjonale naturavtalen
10 sier at naturtapet skal stansen skal, og at minst 30 prosent av hav- og landområdene må
11 beskyttes innen 2030. Samtidig må vi komme i gang med restaureringen av ødelagt natur.
12 Arbeidet med å tilbakestille 30 prosent skal være iverksatt innen 2030.

13 Naturvernforbundet understreker at Norge må bidra med vern og restaurering av egen natur
14 på minst det nivået naturavtalen sier. Det vi verner må, representere naturverdiene våre –
15 som betyr at vi må verne 30 prosent av alle naturtyper, uansett hvor mye vi har av dem. I
16 tillegg må vi forvalte resten av naturen på en bærekraftig måte. Da kan vi ikke, for eksempel,
17 åpne opp for gruvevirksomhet på havbunnen, som truer både naturmangfoldet og frigjør
18 store mengder klimagasser.

19 Naturvernforbundet mener at sittende regjering skader både klimaet, Norges tillit i verden
20 og folkets tillit til politikere når de med sitt forslag til statsbudsjett for 2025 bryter sitt eget
21 løfte i regjeringsplattformen om 55 prosent kutt i norske klimautslipp i 2030.

22 Regjeringens forslag til handlingsplan for naturmangfold fra høsten 2024 er dessverre ingen
23 plan som vil oppfylle den internasjonale naturavtalen. Her trengs det langt kraftigere lut, i
24 form av tydeligere mål og ikke minst en politikk som gjør at vi som innfrir dem.

25 Utvinning av olje og gass har vært en viktig del av Norges økonomi, men nå må vi se
26 framover. Vi kan ikke fortsette å lete etter mer olje og gass når vi skal nå Parisavtalens mål.
27 Derfor trenger vi en plan for å fase ut oljevirkosmheten og samtidig skape nye, bærekraftige
28 arbeidsplasser. Vi trenger ordninger som hjelper oss å kutte strømforbruket i egne boliger.
29 Sammen med satsing på solkraft på bygninger, infrastruktur og gråarealer vil vi få strøm som
30 må brukes til å kutte bruken av fossil energi, ikke til utvinning av kryptovaluta eller til
31 elektrifisering av oljeinstallasjoner som uansett snart må stenges ned.

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

32 Ressursene er knappe. Vi kan ikke bare fortsette å reise mer, bygge flere motorveier, kjøpe
33 flere hytter, klesplagg og mobiltelefoner eller satse på cruiseturisme. Vi må ha en politikk
34 som hjelper oss å dempe forbruket, men samtidig er en pådriver for å gå over til mer
35 klimavennlige teknologier. Det vil ikke endre livskvaliteten, men det vil hjelpe oss å leve i
36 tråd med hva kloden kan tåle. Noen omstillinger blir tøffere enn andre, og da er det viktig å
37 ivareta enkeltpersoner og lokalsamfunn som blir berørt, slik at ikke de svakeste i samfunnet
38 får en ekstra belastning.

39 Valget i 2025 må bli et vendepunkt. For at Norge skal kunne ta sin plass som en miljønasjon,
40 må vi velge politikere som forstår alvoret i natur- og klimakrisen. Vi må kreve at Stortinget
41 stopper all videre letevirksomhet etter olje og gass, verner våre verdifulle naturområder og
42 jobber for en grønn omstilling som gagnar både folk og miljø.

Uttalelsesnummer: 2

Forslagsstiller: Bjørn Christian Weinbach (Naturvernforbundet i Indre Sogn)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Vern av Sognefjorden – vår verdsarv og ansvar for framtida

2

3 Naturvernforbundet krev at Sognefjorden vert verna som eit resultat av verneprosessen som
4 går føre seg. Vi krev at både kommunane langs fjorden og staten tek sitt ansvar for å sørge
5 for at dette vernet vert vedteke og gjennomført. Å verne Sognefjorden er kritisk for å ta vare
6 på det unike naturmangfaldet til fjorden og for å sikre at sårbare marine økosystem får den
7 nødvendige beskyttelsen.

8 Sognefjorden er ein av dei mest kjende fjordane i verda og representerer noko av det
9 vakraste og mest verdifulle vi har i Noreg. Fjorden huser sårbare økosystem, som tareskog,
10 ålegrasenger og gyteområde for fiskeslag som torsk og sei. Desse økosystema er avgjerande
11 for å oppretthalde det biologiske mangfaldet i fjorden og verdien det har.

12 I tillegg til å vere eit biologisk skattekammer er Sognefjorden også ein viktig del av kulturarva
13 vår. I tusenvis av år har fjorden vore livsnerven for lokalsamfunna langs kysten og har forma
14 både samfunn og landskap. Å verne Sognefjorden handlar ikkje berre om å beskytte eit
15 geografisk område – det handlar om å ta vare på eit samspel mellom natur og menneske, ein
16 del av vår felles arv og historie.

17 Eit marint vern av Sognefjorden vil vere eit viktig steg for å sikre både naturmangfaldet og
18 miljøet. Samstundes kan det bli ei suksesshistorie for Noreg, der vi viser ansvar og respekt
19 for internasjonale avtalar og forpliktingar. Dette vernet kan vise at vi kan ta leiarrølla i å
20 beskytte sårbare område og kan inspirere andre nasjonar til å gjere det same. Noreg kan vise
21 at langsiktig vern er mogleg.

22 Andre stader i landet, som i Sunnfjord og Førdefjorden, har naturen blitt ofra for kortsiktig
23 økonomisk vinning. Desse områda burde stå som ei påminning om kva som skjer når
24 naturverdiane ikkje blir prioritert. Sognefjorden kan bli symbolet på noko anna – ei
25 moglegheit til å gjere det rette og setje eit eksempel for framtida.

26 Vi i Naturvernforbundet krev at Sognefjorden vert verna, og at både kommunane og staten
27 aktivt støttar dette vernet. Førre-var-prinsippet, slik det er forankra i naturmangfaldlova, må
28 ligge til grunn. Fjorden er uerstatteleg, og verna vil sikre at både naturressursane og
29 kulturarven blir bevart for generasjonar framover.

Uttalelsesnummer: 3

Forslagsstillere: Gjermund Andersen (skogutvalget og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus), Ingerid Angell-Petersen (Naturvernforbundet i Trøndelag) og Magne Vågsland (Naturvernforbundet i Trøndelag)

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Naturskogene trenger beskyttelse - nå

2

3 Landsmøtet i Naturvernforbundet krever at det snarest blir satt i gang naturfaglige
4 registreringer av de gjenværende naturskogene, med sikte på vern og bevaring av
5 områdenes naturverdier.

6 Bevaring av de siste naturskogene er avgjørende for ivaretagelsen av skogens naturverdier.
7 Skognæringens flatehogst og gjenplantning med ensaldrete, hurtigvoksende planter av bare
8 ett treslag reduserer skogen til artsfattige monokulturer. Omformingen av skognaturen er
9 kommet langt. Forskerne antar at det er mindre enn 30 prosent igjen av skog som ennå ikke
10 er utsatt for flatehogst og annen ødeleggelse på landsbasis, og vesentlig mindre i de artsrike
11 lavlandsskogene som er mest utsatt for hogst. Faren er derfor stor for tap av arter og
12 naturtyper ved at egnede arealer for mangfoldet blir for få, for små og for fragmenterte.
13 Store områder har flere arter, større bestander, tåler slitasje og naturlige «katastrofer» og vil
14 være «banken» for langsiktige overlevelse av mange arter.

15 En forutsetning for naturbevaring er at vi vet hvor naturverdiene finnes. For naturskogen
16 mangler vi en slik oversikt. Verken naturskogenes lokalisering eller deres innhold av verdier
17 er tilstrekkelig godt kjent. Likevel hogges det for fullt i disse skogene. Skogeierforbundet
18 angir at 60 prosent av hogstene foregår i naturskog. Det er derfor kritisk viktig at
19 naturskogene får en beskyttelse – nå.

20 Landsmøtet i Naturvernforbundet krever derfor at:

- 21 • Det umiddelbart igangsettes naturfaglige registreringer av gjenværende naturskog.
- 22 • Gjenværende, større, sammenhengende naturskogsarealer identifiseres (med vekt på
23 laveliggende områder) og kartlegges med sikte på snarlig vern og forvaltning etter
24 landskapsøkologiske prinsipper.
- 25 • De mest verdifulle naturskogene vernes. Dersom det skal foretas hogst i resterende
26 naturskog, må driftsformer som ivaretar strukturer og elementer som er viktige for
27 biologisk mangfold og økologiske prosesser brukes.
- 28 • Naturskogene underlegges en søknadsplikt for hogst og andre inngrep mens
29 registreringsarbeidet pågår.
- 30 • Skogloven og bærekraftforskriften må endres med strengere og tydeligere krav til
31 skogbrukets miljøhensyn. Skogbrukets miljøhensyn må reguleres i lovverket og
32 kontrolleres av offentlige myndigheter.

Uttalelesesnummer: 4

Forslagsstiller: Håkon Eide Gundersen (Naturvernforbundet i Oslo og Akershus)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Redd Oslofjorden – stans fiske og utslipp av nitrogen

2
3 Økosystemet i Oslofjorden er i ferd med å kollapse. Mye av årsaken er næringsstoffer,
4 miljøgifter og ødeleggelse av bunnforholdene. Elleve forskere ved UiO, NMBU, NIVA,
5 Meteorologisk institutt, Havforskningsinstituttet og UiA sier nå at økosystemet i fjorden viser
6 tegn på kollaps, og ett av de viktigste tiltakene er å stoppe fritids- og yrkesfiske.
7 Naturvernforbundet krever en stans i alt fiske i Oslofjorden i ti år slik Fiskeridirektoratet
8 foreslår, en satsing på nitrogenrensing og en stans i utslipp.

9 Dette er en varslet naturkatastrofe, men flere klima- og miljøministre har unnlatt å gå fra ord
10 til handling.

11 Naturvernforbundet krever at politikerne setter i gang strakstiltak! Mange konkrete tiltak
12 ligger i Tiltaksplanen for Oslofjorden, og vi krever at forslagene til tiltak realiseres.

13 Oslofjordens nedbørfelt er store deler av Sør-Norge, og utslipp fra landbruk og bebyggelse
14 tilfører et overskudd av næringsstoffer til fjorden. Disse medfører algeoppblomstring og
15 tilgroing av leveområder for yngel og bunndyr. Særlig er tilførsel av nitrogen fra dårlige
16 rensaneanlegg alvorlig, og det er nødvendig å bygge nye og oppgraderte anlegg i mange
17 kommuner.

18 Selv om torsken har vært fredet siden 2019, har yrkesfiskere fortsatt dispensasjon til å fiske
19 med garn og bunntål. For å gjenoppbygge et robust økosystem i fjorden har toppredatorene
20 som torsk og andre fiskeslag en nøkkelrolle. Det har også makrell, brisling og småsild lenger
21 ned i økosystemet. Å stanse rovdriften på disse artene er derfor et viktig tiltak som kan
22 iverksettes med en gang. De få yrkesfiskere som fortsatt fisker i fjorden, kan betales for ikke
23 å fiske. De kan i stedet få andre oppdrag som oppsyn, informasjon eller ekskursionsjoner med
24 elever, slik at deres kunnskap om fjorden kommer til nytte.

25 Fritidsfisket i Oslofjorden er omfattende, men et totalforbud er lett å håndheve. En full stans
26 fisket i Oslofjorden bør vare i ti år og er et strakstiltak som sammen med nitrogenrensing og
27 stans av utfylling, utslipp og avrenning igjen vil gi oss en levende fjord.

Uttalelsesnummer: 5

Forslagsstiller: Ida Julsen (Naturvernforbundet i Fredrikstad og Hvaler, Naturvernforbundet i Østfold)

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Stans etablering av næringsområdet Viken Park: Kan bli et av 2 Norges største naturinngrep

3
4 I skogen på Tofteberg i Fredrikstad planlegges et av Norges største naturinngrep –
5 næringsområdet Viken Park. Lokalpolitikerne skal ta endelig stilling til områdereguleringen
6 innen utgangen av 2024. Naturvernforbundet krever at skogen bevares.

7 Skogområdet består av verdifull gammelskog med rødlistede arter, jordbruksarealer,
8 fredede kulturminner og inngår i et kulturhistorisk landskap. I tillegg er det et viktig område
9 for friluftsliv. Planområdet er på hele 1800 dekar, noe som tilsvarer over 250 fotballbaner.
10 Det blir søkt om å sprengte bort 30 millioner tonn stein for å senke bygningsmassen ned i
11 landskapet, noe som innebærer 20 års pukkverksdrift. Det er ingen forpliktende avtale om
12 hva slags bedrifter som skal inn, men det selges inn som «grønt skifte». Naturvernforbundet
13 mener dette er et veldig godt eksempel på grønnvasking av et dårlig prosjekt.

14 Utbyggingsplanene har møtt lokal motstand – mange er sterkt uenige i at det er forenelig å
15 bygge ned så mye skog og jordbruksarealer når vi står midt i en naturkrise. Norge
16 undertegnet den internasjonale naturavtalen i 2022, et rammeverk for å stanse ytterligere
17 tap av natur. Også lokalpolitikere må ta dette innover seg.

18 Naturvernforbundet ber Fredrikstad kommunes politikere om å gå bort fra planen om å
19 etablere en næringspark i naturområdet og heller velge mer miljøvennlige alternativ, med
20 bedre utnyttelse av allerede grå arealer i kommunen. Vi oppfordrer til at skogområdet
21 bevares og senere reguleres om til dette (såkalt LNF-område).

Uttalelsesnummer: 6

Forslagsstiller: Pål Fidjestøl (Naturvernforbundet i Hordaland)

Landsstyrets innstilling: *Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)*

1 Kraft er et knapphetsgode – tildeling av kraft må prioriteres

2

3 Krafttildeling og kraftprioritering bygger i dag på «først til mølla»-prinsippet, basert på
4 leverings- og tilknytningsplikten hjemlet i energiloven fra 2010. Siden den gang har
5 kraftbehovet og fremtidige kraftscenarier endret seg dramatisk.

6 Det er sannsynlig at etterspørselen etter kraft vil øke i årene fremover for å kutte fossile
7 utslipp, satse på kraftkrevende nye industrier og dekke behovet som følge av
8 befolkningsvekst. Mange nyetableringer vil øke kraftforbruket uten at de nødvendigvis
9 reduserer fossile utslipp.

10 Kraftprisen i Norge har tradisjonelt vært lavere enn i mange andre europeiske land. Dette
11 gjør at Norge også tiltrekker seg industri som ikke har en grønn profil. Eksempelvis kan
12 anlegg for utvinning av kryptovaluta og datasentre i prinsippet få kraft før et CO₂ -
13 fangstanlegg.

14 Denne «først til mølla»-praksisen angående tildeling av kraft burde for lengst være gått ut på
15 dato. I andre prosjekter av vidtrekkende samfunnsmessig betydning, innen for eksempel
16 helse, høyere utdanning og infrastruktur, ligger samfunnsnytteperspektivet til grunn for
17 prioriteringene.

18 Det er derfor på høy tid at kraft, som en knapp ressurs, prioriteres til prosjekter på bakgrunn
19 av samfunnsnytte. Naturvernforbundet ber derfor regjeringen innføre et system for dette,
20 der prioriteringene gjøres med grunnlag i livsløpsanalyse av klimagassutslipp,
21 energiutnyttelse, arealbehov og naturpåvirkning, i tillegg til arbeidsplasser og økonomi.

22 Naturvernforbundet forventer derfor også at regjeringen gjennom nødvendige lov- og
23 forskriftsendringer sørger for at liknende rettighetsbrudd overfor vårt samiske urfolk ikke blir
24 gjentatt.

Uttalelsesnummer: 7

Forslagsstiller: Hugh Clarke (Naturvernforbundet i Rogaland)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Gruveplanene i Eigersund må skrinlegges

2

3 Norge Mineraler AS har presentert planer for en omfattende gruvedrift på Helleland i
4 Eigersund. Det totale planområdet for gruveprosjektet har et areal på hele 67
5 kvadratkilometer. Det tilsvarer cirka 15 prosent av arealet i Eigersund kommune.

6 Norge Mineraler har lagt fram tre alternativer for deponi. Den foretrukne løsningen er et
7 gigantisk landdeponi ved Helleland, i tillegg til bruk av to innsjøer til deponi. Førstevalget for
8 utskipingshavn, Regevika, er tidligere blitt lansert som «Norges minste nasjonalpark».

9 Uttaksperioden er estimert til 30 år med årlige uttak av 20 000 millioner tonn malm.

10 Arealinngrepene vil samlet sett være de mest omfattende i Rogaland i moderne tid.

11 Gruvedriften vil få dramatiske konsekvenser for befolkning og natur. Planområdet berører
12 62 gårdsbruk, 8400 mål jordbruksjord, 2000 mål myr, lakseførende vassdrag og betydelige
13 naturverdier.

14 Naturvernforbundet mener at konsekvensene i sum er uakseptable, og at prosjektene må
15 skrinlegges jo før jo heller.

Uttalelsesnummer: 8

Forslagsstiller: Anne-Lise Mortensen (Naturvernforbundet i Troms)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Umiddelbar stans av vindkraftinngrep i intakte naturområder

2

3 Staten har ifølge naturmangfoldloven et ansvar for å ivareta naturens biologiske,
4 landskapsmessige og økologiske mangfold samt å sikre at naturen kan gi grunnlag for
5 menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel — nå og i framtiden. Konvensjonen om
6 biologisk mangfold (CBD), som Norge har underskrevet, legger også sterke føringer. Videre
7 har staten påtatt seg et ansvar for å sikre at naturen danner grunnlag for samisk kultur og
8 reindrift.

9 Om det er usikkert hvilken virkning et naturinngrep vil ha, har staten ansvar for å hindre
10 vesentlig inngrep som kan skade naturmangfoldet. Dette gjelder særlig om det er risiko for
11 alvorlige eller irreversible ødeleggelser. Vindkraftinngrep i intakt natur omfattes av
12 naturmangfoldloven § 8 og kan derfor ikke gjennomføres før vi har fått god kunnskap om
13 naturverdiene og alternativer til naturødeleggende inngrep er utfyllende utredet.

14 Elektrifisering av petroleumsindustrien basert på vindkraftinngrep i intakt natur på land vil
15 svært sannsynlig medføre rettsstridige inngrep i så vel uerstattelige naturverdier som i
16 samisk reindrift og kulturutøvelse, og dette kan vi ikke akseptere.

17 Naturvernforbundet ber om at:

- 18 • Statens myndigheter følger opp sine forpliktelser etter nasjonal lovgivning og
19 internasjonal rett når det gjelder å ivareta naturverdier ved utbyggingen av vindkraft.
- 20 • Naturinngripende vindkraftutbygginger umiddelbart stanses, og at etableringer av
21 slike kraftverk må begrenses til allerede utbygde og industrialiserte områder.
- 22 • Alle planer om elektrifisering av petroleumssektoren med kraft fra land skrinlegges,
23 innbefattet den pågående prosessen om å elektrifisere Melkøya.
- 24 • Produksjon av fornybar energi må bidra til å redusere forbruket av fossil energi og
25 ikke til å rette opp balansen i Norges handelsunderskudd med utlandet.

Uttalelsesnummer: 9

Forslagsstiller: Anne-Lise Mortensen (Naturvernforbundet i Troms)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Vi trenger god besøksforvaltning for å ta vare på natur- og 2 kulturverdiene

3

4 Allemannsretten har lange tradisjoner i Norge og er viktig for et sunt og aktivt friluftsliv og er
5 lovfestet gjennom friluftsløven. Den gir oss rett til opphold, ferdsel og tidsbegrenset
6 overnatting i utmark, uavhengig av hvem som eier grunnen. Også enkle høstingsrettigheter
7 er innbefattet. Rettighetene medfører også en plikt til å opptre hensynsfullt overfor andre
8 brukere, grunneiere og naturen. Allemannsretten innebærer heller ikke rett til motorisert
9 ferdsel. Slike aktiviteter krever tillatelse etter relevante lover, eventuelt også fra grunneier.

10 Utøvelse av allemannsretten har endret seg mye over tid. Friluftsløven bidro til å sikre
11 lokalsamfunnenes enkle høstings- og ferdselsformer. Etter hvert er rekreasjon blitt stadig
12 viktigere og utøves i stadig nye former. Allemannsretten er helt sentral for utvikling av et
13 naturbasert reiseliv i mange kommuner. Enkelte steder har økning i ferdsel, kombinert med
14 mangelfull kunnskap om hvilke plikter som følger av allemannsretten, medført stor
15 belastning på naturen i form av eksempelvis forsøpling, slitasje og forstyrrelser av dyreliv.
16 Ikke alle, for eksempel turister, er kjent med pliktene som følger med. Motorisert ferdsel har
17 også økt i mange steder i landet som følge av lokal tilrettelegging.

18 Naturvernforbundet er opptatt av at statens myndigheter verner om allemannsretten.
19 Tilgrensende aktivitet som motorisert ferdsel og kommersiell virksomhet, som bruk av natur
20 i reiselivssammenheng, må reguleres slik at den ikke griper inn i allemannsretten i vesentlig
21 grad. Den pågående revisjonen av motorferdselloven må føre til mindre motorisert trafikk i
22 utmarka, blant annet gjennom regler som stanser fornøylesløyper i inngrepsfri og verdifull
23 natur, reindriftsområder og viktige friluftsområder.

24 Friluftsløven åpner for at kommunen kan begrense visse former for ferdsel med samtykke av
25 eier eller brukeren. Naturvernforbundet mener at kommunene må ta i bruk denne
26 muligheten til å ta vare på verdifulle natur- og kulturverdier framfor å legge til rette for
27 ytterligere vekst for reiselivsaktørene. En slik aktiv besøksforvaltning må baseres på et godt
28 faglig grunnlag, og vi forventer at reiselivsaktørene også er sitt ansvar bevisst og bidrar til
29 bærekraftige løsninger.

30 Tilrettelegging og styring av ferdselen skal gjøre det enklere for alle å etterleve pliktene som
31 følger av allemannsretten, til det beste for naturen og lokalbefolkningen.

32 Naturvernforbundet vil med sin kompetanse og sitt engasjement i natursaker bidra til å
33 utvikle god besøksforvaltning.

Uttalelesesnummer: 10

Forslagsstiller: Magne Vågsland (Naturvernforbundet i Trøndelag)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (enstemmig)

1 Vern Garbergelva

2

3 Landsmøtet i Naturvernforbundet krev at Garbergelva blir verna. Dette er den siste store
4 elva i Selbu som ikkje er påverka av kraftutbygging. Dei siste 60 åra har Selbu og Tydal ofra
5 mykje natur til utbygging av kraftproduksjon, og i 2018 vart også Stokkfjellet bygd ned med
6 vindkraftverk. Berre i Selbu blir det produsert om lag 600 GWh, noe som er 9 gonger så mye
7 som forbruket i kommunen. Som all anna kraftutbygging går naturverdiar tapt.

8 Store delar av nedslagsfeltet til Garbergelva er i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. På vegen
9 ned mot Selbusjøen er det fossar og stryk i trong dal med rik vegetasjon. Her er det raudlista
10 arter som mellom anna førte til at Energidepartementet i 2019 sette ein stoppar for
11 utbygging av kraftproduksjon i elva. Energidepartementet skriv mellom anna: «Det vises
12 også til Garbergselvas fosselandskap, og at verdien for friluftsliv er betydelig pga. urørthet og
13 moderat tilgjengelighet.»

14 I Selbu har kraftutbygging gått særleg ut over fiske. Selbusjøen hadde ein solid stamme av
15 storaure som nå er i fare for å bli utrydda. I denne samanhengen er Garbergelva særst viktig
16 som gyteelv. Frå før har Nea mista verdien som gyteelv på grunn av regulering og lite
17 vassføring.

18 Konklusjonen til Energidepartementet i 2019 var følgande: «Etter en samlet vurdering finner
19 departementet at fordelene og nytten ved tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for
20 allmenne og private interesser. Vilkåret for å gi tillatelse er dermed ikke oppfylt, jf.
21 vannressursloven § 25.» På same tid var og kommunestyret i Selbu positiv til at Garbergelva
22 skulle renne fritt utan inngrep.

23 Når det nå kjem opp nye planar om kraftutbygging og at Prestfossen skal inn i røyr, er dette i
24 strid med tidlegare vedtak. Naturvernforbundet i Noreg krev at planane blir lagt bort, og at
25 det vert sett i gang arbeid med å få Garbergelva verna.

Uttalelsesnummer: 11

Forslagsstiller: Anne Guri Solem (Naturvernforbundet i Trøndelag)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (for: 12, mot: 6, avholdende: 3)

1 Lovfestet vern av bynaturparker

2

3 **Trondheim kommune har i forbindelse med ny kommuneplan vedtatt å etablere en**
4 **bynaturpark. Slike parker bør få nasjonalt vern på nivå med nasjonalparker.**

5 **Framtiden bestemmes i dag!**

6 Nasjonalparkene har klare bestemmelser hvor natur og biologisk mangfold er fredet. Samme
7 mulighet for vern av naturverdier må være mulig også i bynære områder. Det er her de
8 fleste bor. Det er her den naturen som fortsatt har overlevd, brukes mest. Bynaturparker
9 finnes i Finland og Sverige, så det er fullt mulig! La oss kort referere til den svenske
10 lovproposisjon ved opprettelsen av nasjonalstadsparken:

11 *«Tettsteder der parklandskap, naturmiljøer og bebyggelsesmiljøer flettes sammen til*
12 *unike historiske landskap, skal gis stilling som stadspark og derved få en samlet og*
13 *langsiktig beskyttelse mot utbyggingsforetak. En slik park vil ha stor betydning for den*
14 *nasjonale kulturarven, for tettstedets økologi og menneskers rekreasjon.»*

15 I Sverige er denne type park tatt inn i naturressurslagen. En lov tilsvarende vår
16 naturmangfoldlov, hvor de fredede områder har sin hjemmel.

17 **Byer i endring krever sterkere vern av natur**

18 Det stadig økende innbyggertallet i byene har medført en omfattende utbygging på områder
19 som tidligere var landbruksareal, natur og menneskevennlig bebyggelse. Utbyggingen har
20 sterkt redusert innbyggernes muligheter for bruk av naturen og gjort det biologiske
21 mangfoldet fattigere.

22 Dersom utbyggingen av slike areal fortsetter i samme takt som i de siste årene, vil vi fram i
23 tid for alltid være avskåret fra å oppleve de verdier naturen gir oss i nærområdet. Dette
24 scenarioriet med tapt natur omfatter både tap av naturens egenverdi og tapte livskvaliteter
25 for byens innbyggere.

26 **Byenes særpregede naturressurser må sikres**

27 Natur i by eller nær en by vil alltid være påvirket av mennesker. Byene ble anlagt der de er
28 nettopp fordi området hadde rike naturressurser.

29 **Livskvalitet kan ikke tallfestes**

30 Samfunnsutviklingen har identifisert og forsterket behovet for kvaliteter i hverdagen vår som
31 er av avgjørende betydning for vår helse, velferd og trivsel. Naturen er selve livsgrunnlaget
32 vårt. Den gir oss opplevelser og tjenester som bidrar til god livskvalitet. At befolkningens
33 helse, velferd og trivsel har betydelige økonomiske konsekvenser, er det bred enighet om,
34 selv om det ikke kan tallfestes. Her ligger et ansvar vi i fellesskap må ta på alvor.

35 **Kommunene kan dispensere fra egne planer**

36 Det lages kommuneplaner på ulike nivå, blant annet arealplaner og områdeplaner. Planer
37 som med-fører ulike klausuleringer for områder så lenge det varer, men som undergraves av
38 at dispensasjonene, sitter løst. Skal vi oppnå arealnøytralitet og la betydningen av de
39 naturgitte verdiene vinne fram, må områder definert som bynaturparker få vedtak som
40 freder arealene i framtiden. Dette må skje via permanente reguleringer som gir varig vern,
41 som en egen nasjonalpark-kategori.

42 **Montrealavtalen – internasjonal, nasjonal og lokal sammenheng**

43 Betydningen av bevaring av natur og det biologiske mangfoldet er kommet i skyggen av
44 klimaavtalen. Vi lever av naturen og vi bruker naturen. I disse tider gir den nye
45 Montrealavtalen en intensjon om å beskytte 30 prosent av land- og sjøareal innen 2030. I
46 tillegg ble landene enige om å opprettholde, styrke og restaurere planetens økosystemer.
47 Norge har spilt en betydelig rolle i dette arbeidet, men den praktiske gjennomføringen må
48 skje lokalt.

49 Bynaturparker skal gi et samlet vern av naturverdier og kulturverdier og kunne ta imot
50 mange personer. Det kan med andre ord ikke settes som krav at naturen er uberørt for at
51 den skal bevares. For å avveie disse hensynene må det foretas grundige kartlegginger, det
52 må foreligge overordnede planer, forankret i kommuneplanens arealdel eller annet
53 planverk, og ikke minst: det må utarbeides en samlet skjødselsplan.

54 **Lade – en mulighet til å gi byens innbyggere del i en naturparks verdier:**

- 55 • Et levende og mangfoldig dyre- og fugleliv med viktige lokaliteter for vann- og sjøfugl og
56 åkerlandskap med rikt fugleliv. Som oss mennesker trenger fugler og andre dyr plass for
57 å dekke sine behov.
- 58 • Planteliv: Lade er et særegent område der tidlig vår gir gode vekstmuligheter.
59 Fagerheimskogen har gammelskog av stor viktighet for det biologiske mangfoldet. Ringve
60 botaniske hage gir i tillegg et møte med vekster av kjent og ukjent art. Her foregår det
61 forskning, formidling og bevaring av truede arter.
- 62 • Lade har et kystlandskap som gir nærkontakt med sjøen, samt et kulturlandskap med
63 aktive landbruksarealer. Lade har dessuten kommunens siste sammenhengende rester
64 av 1700-tallets herregårdslandskap. Alt dette er eksempler på det den internasjonale
65 landskapskonvensjonen søker å ivareta. Lokalt har det åpne kystlandskapet betydning for
66 folks trivsel.
- 67 • De aktive landbruksområdene kan igjen bli byens matkammer, gjennom et aktivt bynært
68 og økologisk landbruk. Området og ressursene for å etablere et ressursenter for
69 økologisk bylandbruk er tilgjengelige.
- 70 • Lade kan være et laboratorium for studier og undervisning av de verdiene som ligger i
71 området. For barn og skoler er området et unikt klasserom.
- 72 • Kultur- og norgeshistorien er nær på Lade. Her har vikingene levd sine liv. Her er de
73 gamle lystgårdene, og Ringve musikkhistoriske museum er en av våre fremste
74 turistattraksjoner. De historiske bygningene trenger plass og rom for å vise sine
75 kvaliteter. Riksantikvaren vurderer lystgårdslandskapet som av nasjonal verdi.

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

- 76 • Ladehalvøya er arena for fysisk og psykisk avkobling. Folkehelse har et konkret innhold:
77 Hva er bedre medisin enn en tur på stinettet mot sjøen, et bad på byens eneste plasser
78 av denne karakteren eller en vandring i gammelskogen eller herregårdslandskapet?

Uttalelsesnummer: 21

Forslagsstiller: Bjørn Christian Weinbach (Naturvernforbundet i Indre Sogn)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 0, mot: 19, avholdende: 1)

1 Nei til gondol i Kjøsnestjorden

2

3 Forslaget om å byggje ein gondol i Kjøsnestjorden illustrerer ei urovekkjande trend i Noreg:
4 stadig fleire inngrep i sårbar natur, under påskot om tilrettelegging for turisme og
5 næringsutvikling. Naturvernforbundet ser med stor uro på denne utviklinga, særleg når slike
6 prosjekt ligg tett opp til verna område som Jostedalstreen. Spørsmålet vi må stille oss, er:
7 Kva er eigentleg poenget med vern dersom vi stadig opnar for store og irreversible inngrep
8 nær desse områda?

9 Vern av norsk natur, som i tilfellet Jostedalstreen, er ikkje berre eit juridisk vedtak. Det er eit
10 uttrykk for vårt kollektive ansvar som samfunn for å sikre at sårbare økosystem blir tatt vare
11 på — ikkje berre for vår eiga tid, men for framtidige generasjonar. Å byggje ein gondol i
12 Kjøsnestjorden vil vere eit dramatisk og irreversibelt inngrep, med store konsekvensar for
13 landskapet, naturmangfaldet og ikkje minst den opplevinga mange søker i urørt natur. Det vil
14 ikkje berre påverke dagens brukarar, men også framtida si moglegheit til å oppleve den
15 norske naturen slik ho er meint å vere: vill, vakker og intakt.

16 Slike prosjekt er ofte rettferdiggjort med at dei vil gjere naturen "tilgjengeleg" for fleire. Men
17 kva slags natur er det vi tilbyr folk, då? Den ekte gevinsten av å ferdast i naturen ligg i å lære
18 å gjere det på naturen sine eigne premisser, med respekt for naturen og ansvaret det
19 inneber. Å byggje gondolar og andre infrastrukturprosjekt som skal gjere naturen lettare
20 tilgjengeleg, underminerer dette ansvaret. I staden for å lære folk å oppleve naturen på ein
21 berekraftig og varsam måte, legg vi til rette for ein kommersialisert og konsumorientert
22 naturoppleving som fjernar oss frå dei eigentlege verdiane naturen representerer.

23 Gondolprosjektet i Kjøsnestjorden er ikkje eit isolert tilfelle. Dersom vi godtek slike prosjekt,
24 set vi ein farleg presedens for framtida. Kvar gong vi tillèt store inngrep i eller nær sårbare
25 naturområde, sender vi eit signal om at naturen sin eigenverdi kjem i andre rekkje bak
26 kortsiktige økonomiske interesser. Det er ei farleg utvikling. Slike avgjerder kan lett bli brukt
27 som grunnlag for å argumentere for liknande inngrep andre stader, noko som på sikt vil gjere
28 stor skade på den norske naturen.

29 I staden for å leggje til rette for slike prosjekt må vi jobbe for å styrke vernet av sårbare
30 naturområde over heile landet. Det er vårt ansvar å sikre at desse verdifulle områda ikkje blir
31 utsett for irreversible øydeleggingar. Vi må prioritere berekraftige alternativ som gjer at folk
32 kan oppleve naturen utan å skade ho, og vi må fremje respekt og ansvar for naturen, ikkje
33 kommersialisering og utbygging.

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

- 34 Naturvernforbundet seier difor klart nei til prosjekt som trugar den sårbare norske naturen.
35 Gondolprosjektet i Kjosnesfjorden er eit døme på utviklinga vi må stanse – det er ikkje
36 berekraftig, det er ikkje i tråd med prinsippet om vern, og det risikerer å øydeleggje
37 verdifulle naturområde som vi ikkje har råd til å miste.

Uttalelsesnummer: 22

Forslagsstiller: Gruveutvalget

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 8, mot: 10, avholdende: 1)

1 Naturvernforbundet mener at Norge ikke skal tilsluttes EU- 2 loven om kritiske mineraler (CRMA)

3
4 Norge bør ikke godta EUs forordning om kritiske mineraler (CRMA), som trådte i kraft i mai
5 2024. Naturvernforbundet advarer mot at CRMA vil fremme uforsvarlig utvinning av
6 mineralressurser, øke forbruket og skade miljøet. Dette strider mot målet om en bærekraftig
7 framtid, og Naturvernforbundet anbefaler derfor at Norge sier nei til CRMA.

8 EUs råvareinitiativ, lansert i 2008, oppfordrer til økt mineralutvinning i Europa, gjenvinning
9 og avtaler med tredjeland om mineralleveranser. CRMA viderefører dette ved å pålegge
10 medlemslandene raskere behandling av mineralsøknader og prioritere strategiske
11 prosjekter. Likevel vil EU fortsatt være avhengig av import, og mineralressurser i blant annet
12 Norge, Sverige og Finland vil være avgjørende for å styrke europeisk mineralindustri. CRMA
13 legger opp til økt forbruk av mineraler, uten tiltak for å redusere etterspørselen, selv om
14 «verdens overforbruksdag» stadig kommer tidligere.

15 Videre skal søknader om gruve drift behandles raskere, med færre muligheter til å stoppe
16 prosjekter av miljøhensyn. Strategiske mineraler vil få unntak fra krav som for eksempel
17 vanndirektivet. Under CRMA skal tillatelsesprosessene ikke overskride 27 måneder for
18 strategiske prosjekter som gjelder utvinning, og 15 måneder for strategiske prosjekter som
19 omfatter prosessering eller materialgjenvinning. Vi snakker her potensielt om store
20 gruveprosjekter med massive naturinngrep som skal kjøre på hurtigspor. Erfaringer fra slike
21 saker viser at et slikt hurtigspor ikke vil gi tid til å få fram viktig lokalkunnskap og ny
22 kunnskap om natur og miljø. Store naturinngrep krever også en modningstid for politikerne
23 for å kunne ta gode beslutninger. For Naturvernforbundet er slike hurtigspor uakseptabel
24 saksbehandling.

25 CRMA er sterkt påvirket av lobbyvirksomhet fra den europeiske mineralindustrien. Både
26 Sverige, Danmark og Norge har krevd sterkere miljø- og menneskerettighetshensyn, men
27 disse kravene er ikke tatt til følge. Selv urfolk har kun krav på dialog, uten rett til å stoppe
28 utvinning i sine områder.

29 Minerallovutvalget avga sin innstilling for over to år siden, men lovforslaget er blitt forsinket
30 på grunn av CRMA. Hvis Norge sier ja til CRMA, vil det i stor grad bestemme innholdet i norsk
31 minerallovgiving. Kobbergruveselskapet Nussir ASA har allerede søkt om å få sin gruveplan
32 anerkjent som et strategisk EU-prosjekt, noe som vil øke presset på Norge for godkjenning.

33 CRMA er et omfattende dokument med detaljerte regler som gjør det vanskelig for folk flest
34 å forstå regelverket. Forordningen vil føre til økt forbruk, mindre miljøhensyn og større

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

35 skader som følge av gruvedrift. Norge bør derfor avvise CRMA for å kunne gjennomføre gode
36 saksforberedelser og beslutninger i tråd med norsk forvaltningstradisjon. Kritiske viktige
37 mineralressurser kan hentes ut uten å være tilsluttet CRMA.

Uttalelsesnummer: 23

Forslagsstiller: Magne Vågsland (Naturvernforbundet i Trøndelag)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 8, mot: 12, avholdende: 1)

1 Stopp offensiven for nedbygging av natur

2

3 Etter at Energikommisjonen la fram sin rapport 1. februar 2023, har kraftprodusentane i
4 Norge sett i gang ein stor offensiv for å få politisk støtte for meir utbygging av fornybar
5 energi. Tittelen var *Meir av alt raskere*, og etter det har Fornybar Norge, NHO og LO blitt
6 med på å skape eit bilete av at det om få år vil bli underskot av elektrisitet. I tillegg har
7 regjeringa gjort endringar slik at fattige kommunar skal bli meir velvillig til å selje unna
8 naturen. Kampanjen til LO og NHO er kalla Kraftløftet, og saman med kraftselskap dreg dei
9 rundt for overtyde lokale politikarar om at det blir mangel på kraft om få år.

10 Men, enten det skal bli underskot på kraft eller meir natur skal bli ofra, så er det eit politisk
11 ansvar. Inn i spådomen om underskot blir det lagt alt som Statnett har lova kapasitet til i
12 nettet. Her er politisk styring fråverande. Eksempel er store datasenter for produksjon av
13 kryptovalutta. Berre i Trøndelag kan forbruket om få år bli nærare 3 TWh.

14 I presentasjonen til Kraftløftet er to tredelar av prosjekta ny verksemd som ikkje har noko
15 med Norge sine lovnadar om utfasing av fossil energi å gjere. Likevel blir alt kalla eit grønt
16 skifte. Det er ikkje mangel på elektrisitet som er hindrar utfasing av fossil energibruk i Noreg

17 Nå må dei som har ansvar for å styre både i kommunar, fylke og stat forstå at vi ikkje kan
18 vekse oss ut av natur- og klimakrisa. Ved at kommunane kan stoppe planar for nedbygging
19 av natur, har folk vakna opp og set ord på kjærleiken til natur. Aldri tidlegare har så mange
20 stått opp for å forsvare naturverdiar og mange kommunar retta ryggen og er ikkje lenger
21 villig til gje etter for økonomisk muting. Denne mobiliseringa har styrka demokratiet. Sjølv
22 om vi alle har både rett og ansvar til naturen uavhengig av kva kommune vi høyrer til, er det
23 viktig at dei kapitalsterke interessene ikkje skal kunne ta makta frå folket.

24 I 2023 hadde Norge eit overskot på 17,4 TWh, og saman med energisparing og -
25 effektivisering kan vi nå våre klimamål. Men det føreset at vi ikkje pyntar på oljeindustrien
26 med elektrisitet frå land.

27 Naturvernforbundet seier nei til meir tap av natur enten ved utbygging av vindkraft eller
28 verna elvar. Dette er i samsvar med det store fleirtalet av folk i Norge. Vi kan ikkje godta at
29 kommunar skal kunne bli overstyrt med tiltak for nedbygging av natur. Kommunal fattigdom
30 må bli løyst på ein annan måte enn tvangssal av natur.

Uttalelsesnummer: 24

Forslagsstiller: Gjermund Andersen (skogutvalget og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (enstemmig), men oversender den til generalsekretær for eventuell behandling i nytt landsstyre

1 Gjør naturen til et selvstendig reguleringsformål!

2

3 Landsmøtet i Naturvernforbundet krever at naturformål skilles ut som et eget
4 reguleringsformål i plan- og bygningsloven § 11-7, slik at naturen kan gis en reell beskyttelse
5 i kommunenes arealplaner.

6 Mange kommuner ønsker – i tråd med FNs anbefalinger – å ta bedre vare på naturen.

7 Dagens regelverk i plan- og bygningsloven begrenser denne muligheten ved at sikring av

8 natur er knyttet sammen med næringsformålet landbruk, og med denne næringens

9 særregler. I praksis blir det disse særreglene som trumfer ved en interessekonflikt. Særlig

10 synlig er dette i skogen, der koblingen av plan- og bygningslovens arealformål LNF,

11 kombinert med skogbrukslovens regler, legitimerer rasing av de siste naturskogene og

12 annen viktig natur.

13 I tillegg til statlig vern etter naturmangfoldloven er det derfor et behov for regelverk som gir

14 kommunene hjemmel til beskyttelse av lokalt verdifull natur. Dette må innarbeides i plan- og

15 bygningslovens regler, slik at naturbevaring blir et eget arealformål i lovens § 11-7.

16 Landsmøtet i Naturvernforbundet ber derfor de politiske partiene arbeide for en slik

17 lovendring og innarbeide dette i sine partiprogrammer.

Uttalelsesnummer: 25

Forslagsstiller: Anne Mjelva (Naturvernforbundet i Grenland)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (enstemmig)

1 Tiden er overmoden for å stoppe nedbygging av natur og 2 prioritering av kraftbruken

3
4 Tap av natur truer samfunnet og velferden. Naturressursene og andre goder og tjenester vi
5 får fra naturen, er grunnlaget for økonomisk virksomhet, for samfunnslivet og for
6 menneskenes eksistens.

7 Naturtap, klimaendringer og forurensning forsterker hverandre og gir effekter som har
8 alvorlige konsekvenser for natur og samfunn. Tapet av natur rammer alle, og det vil kunne gi
9 alvorlige konsekvenser for dagens unge og kommende generasjoner.

10 Tilgang på fornybar kraft er avgjørende for å kutte klimagassutslipp, og det haster med å få
11 på plass kriterier for prioriteringer av kraftbruken og hvor kraften skal produseres for å gi
12 minst naturskade.

13 Naturregnskap og økosystemtjenester

14 Naturavtalen staker ut kursen for en global grønn omstilling på tvers av samfunnssektorer
15 gjennom 23 mål. I naturavtalen er det satt et mål om minst 30 prosent av land og hav på
16 jorden skal bevares innen 2030, og all natur skal forvaltes bærekraftig. Det er også et mål om
17 at 30 prosent av naturen som i dag er ødelagt, skal restaureres innen 2030.

18 Arealbruksendringer bidrar til en firedel av den globale oppvarmingen. FNs Naturpanel og
19 Klimapanel peker videre på at klimaendringer er ventet å bli en stadig viktigere
20 påvirkningsfaktor bak tap og forringelse av arter og økosystemfunksjoner, både på landjorda
21 og i havet. Naturtapet vil forsterke den globale oppvarmingen og konsekvensene av
22 klimaendringene, blant annet fordi det vil svekke naturens kapasitet til å binde CO₂ og
23 regulere klima. Naturens robusthet i møte med klimaendringene vil avta.

24 Det er på tide at vi stanser nedbygging av naturmangfoldet. Det må koste mer å bygge ned
25 natur enn å gjenbruke gamle industriarealer. Målet er arealnøytralitet: Like mye natur som
26 bygges ned, må restaureres et annet sted.

27 Naturen gir oss mange goder, for eksempel luft, karbonlagring, opptak av flomvann og
28 pollinering. Men disse godene (også kalt økosystemtjenester) har vi dårlig oversikt over, og
29 de er ikke inkludert i offentlige regnskap og budsjetter. Da blir det vanskelig å ta gode,
30 informerte kunnskapsbaserte valg om samfunnsutvikling. For å få bedre oversikt over
31 naturen og godene vi får fra den, jobber Miljødirektoratet med å utvikle et naturregnskap
32 (også kalt økosystemregnskap).

33 Kriterier for prioritering av kraftproduksjon og kraftbruk

34 Ved å få tilgang på fornybar havvindkraft kan Yara elektrifisere hele anlegget fra 2027 og
35 kutte alle sine utslipp av klimagasser for ammoniakkproduksjon og i tillegg til dette gi mat til
36 262 millioner av jordas befolkning og fossilfritt drivstoff til skipsfarten.

37 Sammen med elektrifisering ved Inovyn, Ineos, CO₂-fangst og -lagring ved Norcem og bruk av
38 biokarbon ved Eramet er det mulig å kutte ca. 25 prosent av Norges industrielle
39 klimagassutslipp.

40 Fornybar energi til industrien i Grenland vil kutte klimagassutslipp, utvikle industrien, sikre
41 og skape nye arbeidsplasser. Den er også gunstig for forsyning til Østlandet.

42 Det haster med å tilgjengeliggjøre mer fornybar energi, og prioriterer bruken av den.

43 Vi oppfordrer til å iverksette kriterier som sikrer en snarlig prioritering av hvor det kan
44 bygges ut fornybarkraft produksjon, og hvem som skal bruke den.

45 Å etablere sol- og vindkraftverk i de mest verdifulle naturområdene er ikke bærekraftig. Sola
46 og vinden er fornybare ressurser, men artene og økosystemene som ødelegges, kan gå tapt
47 for alltid. Ved kraftutbygging bør det derfor tilstrebes arealnøytralitet, det vil si å bygge på
48 nedbygde områder eller reetablere natur et annet sted som nedbygges. Det må samtidig
49 innføres kraftige tiltak som stimulerer til energiøkonomisering.

50 Vi anbefaler at:

- 51 • Utbygger som tillates å bygge ned natur, må få krav om å restaurere tilsvarende
52 arealer, slik at det ikke lønner seg å bygge ut arealer med høye klima- og
53 naturkostnader.
- 54 • Det snarlig utarbeides kriterier for områder for fornybar kraftproduksjon, der
55 områdene med lavest naturprising prioriteres.
- 56 • Det utarbeides kriterier for prioritering av kraftbruken, der klimakutt og
57 samfunnsnytte prioriteres.
- 58 • Utbygger skal ikke selv utrede konsekvensene.

Uttalelsesnummer: 26

Forslagsstiller: Amin Alexander Røine (Naturvernforbundet i Groruddalen)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 4, mot: 13, avholdende: 3)

1 Naturvernforbundet sier nei til fiskeoppdrett

2

3 **Oppdrettsnæringen er sagt å være den nye oljen. Men skal vi virkelig la en uetisk næring**
4 **avløse en annen? Vi må bort fra tradisjonelle åpne merder i sjø. Noen mener lukkede**
5 **anlegg i sjø eller landbaserte anlegg er løsningen, men oppdrettsnæringen kan aldri**
6 **forsvares verken fra et dyreetisk perspektiv eller fra et bærekraftperspektiv. Lukkede**
7 **anlegg i sjø og landbaserte anlegg kan ikke løse problemene denne næringen har fordi**
8 **selve konseptet er iboende dysfunksjonelt og uetisk.**

9 Listen over problemer denne næringen fører meg seg er lang som et vondt år:

10 Oppdrettslaks har sykdommer som påvirker dyrevelferd negativt og i tillegg kan spres til
11 miljøet. Lakselus utgjør et velferdsproblem for oppdrettsfisken med økt dødelighet i
12 perioden etter behandling og skader som følge av behandling. Hos villaks er det
13 dokumentert genetiske endringer som følge av innkryssing av rømt oppdrettslaks. Foring av
14 oppdrettslaks fører til utslipp av løst nitrogen, fosfor og organiske partikler direkte til miljøet
15 i form av avføring fra fisken og fôr.

16 Også flere fremmedstoffer kommer ut i miljøet fra fiskeoppdrettsanlegg. For eksempel
17 inneholder fiskefôr miljøgifter og nøtene impregneres med kobber for å unngå begroing,
18 mens det brukes en rekke legemidler mot blant annet innvollsorm, bakterier og lakselus.

19 Ved oppdrettsanlegg er det mye støy og kunstig lys som kan ha negativ påvirkning på
20 atferden, hørselen og metabolismen til dyreliv i sjøen.

21 Oppdrettsnæringen er lite bærekraftig da importert soya står for 70 prosent av fiskefôret.
22 Fiskeoppdrett er også usolidarisk. FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) mener at
23 lakseoppdrett kommer i veien for matsikkerheten. Dette fordi fisk som kunne blitt spist
24 direkte av mennesker i stedet blir mat for oppdrettsfisk i rike land.

25 Dyrevelferden hos oppdrettslaks er dårlig. I 2023 døde totalt 65 millioner oppdrettslaks eller
26 var i så dårlig stand at de ble registrert som «utkast» (fisk som er av så dårlig kvalitet at
27 slakteriet ikke kan bruke dem.) Dette er en oppgang fra 58 millioner i 2022. Dødelighet er en
28 indikasjon på akutte eller kroniske velferdsproblemer.

29 I 2019 ble det satt ut over 60 millioner individer villfanget leppefisk, en fangst med mange
30 negative konsekvenser:

31 Fisket etter leppefisk er et blandingsfiske med tilhørende bifangst, dessuten er leppefiskene
32 svært stedbundne med risiko for lokalt overfiske. Ulike leppefiskarter fyller forskjellige
33 økologiske nisjer, og endret artssammensetning kan få konsekvenser på ulike deler av
34 økosystemet. Det er dessuten slik at den mest ettertraktede arten berggyllt er ansett som
35 den mest sårbare av artene.

36 Rensefisk kan rømme fra merdene og føre til genetiske endringer i de lokale bestandene og
37 siden helsestatus til villfanget leppefisk er ukjent, kan den dermed være bærer av bakterier,
38 virus eller parasitter. Velferden for leppefisken er dårlig, med dertil høy dødelighet.

39 En rød tråd i oppdrettsnæringen er at en «løsning» på et problem fører med seg nye
40 problemer. Lukkede og landbaserte anlegg presenteres f. eks nå som løsning, men det er det
41 ikke:

- 42 • Fisketetthet, strømninger i vannet, lys, temperatur, vanngasser, surhet og lys er ting
43 som kan påvirke fiskevelferden i lukkede anlegg. Teknisk eller biologisk svikt i lukkede
44 anlegg kan få fatale konsekvenser. I lukkede anlegg lever oppdrettsfisken et enda
45 mer monotont liv enn i åpne merder.
- 46 • Kompleksiteten i store byggeprosjekter har økt i takt med skalering av
47 anleggsstørrelse fordi det gjør det lønnsomt. Dette gjør anleggene sårbare og
48 konsekvensene er potensielt større hvis det skjer noe.
- 49 • Moderne landbaserte akvakulturanlegg er energislukere. Vann må pumpes
50 kontinuerlig rundt og temperaturen kontrolleres. Energimengden er estimert til
51 mellom seks og åtte kilowattimer per produsert kilo fisk. Enkelte oppdrettsanlegg
52 forbruker så mye energi som en hel liten by.
- 53 • Landbaserte anlegg er svært arealkrevende. Estimater sier at ved en total produksjon
54 på 1,3 millioner tonn oppdrettslaks og en produksjonskapasitet på 10 000 tonn per år
55 per anlegg (130 anlegg) vil kreve et arealbehov på 11 700 mål.
- 56 • Fortsatt finnes ingen løsning på håndtering av de enorme mengdene på slam som
57 består av avføring og rester etter fôr. Ved opphopning av organisk materiale kan det
58 dannes oksygenfrie soner i sedimentene, og det kan foregå mikrobiell produksjon av
59 giftig H₂S-gass.
- 60 • Overmetning av CO₂ og N har vist seg å være et stort problem i lukkede anlegg.

61
62 Oppdrettsnæringen er også preget av store dyreetiske utfordringer som ikke lar seg løse.
63 Anbefalte velferdsbehov til laks lyder som følger:

64 De har behov for tilgang til næringsrik og sunn mat, opptak av oksygen, og utskillelse av
65 karbondioksid ved ventilering. De har behov for tilgang til vann med riktig saltinnhold og pH
66 for å sikre at optimale konsentrasjoner av elektrolytter og ikke-elektrolytter er opprettholdt i
67 celler, kroppsvev og i interstitiell væske samt tilgang til temperaturer de kan tilpasse seg for
68 å gi mulighet for optimalisering av metabolisme og temperatur, inkludert termisk komfort.

69 Fisken har også behov for fravær av skadelige konsentrasjoner av gasser, ioner, metabolitter,
70 toksiner, og ulike partikler. De trenger også en mulighet til å rense kroppen, klø, og fjerne
71 parasitter. Fisken må i tillegg eksponeres for miljø med lave konsentrasjoner av skadelige
72 organismer som parasitter, bakterier og virus. De trenger også en mulighet for å unngå fare,
73 og fysiske skader, samt mulighet for å holde balansen og bevege seg fritt. Fisken trenger
74 også mulighet til å innhente seg etter høy aktivitet og mulighet for hvile og søvn. Sist, men
75 ikke minst så trenger de en mulighet for å søke etter ressurser og utforske omgivelsene fritt,
76 å migrere, utføre paringsatferd og gyte.

77 Disse behovene er ikke forenlig med livet i en tank eller merd. Fisken skal leve fritt i hav,
78 elver og innsjøer.

79 Fiskeoppdrett er ikke vår nye olje, og det er ikke framtiden. Derfor sier Naturvernforbundet
80 nei til oppdrett av fisk og vil at det igangsettes en gradvis utfasing av fiskeoppdrett i Norge.

Uttalelsesnummer: 27

Forslagsstiller: Amin Alexander Røine (Naturvernforbundet i Groruddalen)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (enstemmig)

1 Ny rovdyrforvaltning nå – i naturen skal ville dyr komme 2 først!

3
4 Det siste årene har det kommet stadig flere rapporter om tilstanden for verdens natur. En av
5 dem fortalte at verdens sju milliarder mennesker utgjør 36 prosent av biomassen av
6 pattedyr på jorda. Husdyra våre utgjør 60 prosent. Bare 4 prosent er ville dyr.

7 Naturindeks 2020 viste at situasjonen for norsk natur gjennomgående er dårlig. På den
8 reviderte rødlista finner vi nå den tilpasningsdyktige gråspurven. At Norge ikke klarer å ta
9 vare på sin egen natur, er ikke noe vi som nasjon kan akseptere eller forsvare. Det er tydelig
10 at vi har gjort og gjør mye galt. Det gjelder også for rovdirene våre.

11 Akkurat som andre ville dyr har rovdirene en naturlig og nødvendig plass i norsk
12 økosystemer. Et stort flertall av nordmenn, 73 prosent, sier at «jakt på rødlistede dyr bør
13 stanses». 70 prosent mener også at «Norge har en forpliktelse til å sørge for at ingen dyr i
14 norsk natur er utrydningstruet». Likevel er det jegere som vil ha hjortevilt for seg selv, og en
15 subsidiert beitenæring som prioriteres mens de prøver å tvinge ville dyr til å innrette seg.

16 Flere av medlemmene i rovviltnemndene har også interesser innen saueneæring, skogbruk og
17 jakt. Et av argumentene er ofte at man skal lytte til lokalbefolkningen, men de av
18 lokalbefolkningen som bor med rovdyr i nærheten og ønsker dem der, blir aldri hørt.
19 Gjennomgående blir jegernes og beitenæringas interesser blir godt ivaretatt, mens
20 naturbrukere som opplever natursorg, blir ignorert.

21 Det forsvinner altfor mange sau og lam per år i utmarka, selv der det ikke finnes rovdyr. I
22 2020 ble det erstattet 2365 sau og 12 330 lam, og svinnet utover dette var 85 213 dyr. I 2021
23 ble 16 883 erstattet, og svinnet utover dette (normaltap) ble 128 789 sau og lam. Slik det er
24 nå, erstattes 19 sauer for hver sau som rapporteres som tapt av rovdyr. Det er altså helt
25 andre problemer enn ville dyrs naturlige atferd som bør adresseres for å ivareta beitedyrs
26 dyrevelferd.

27 Selve jakten er også særdeles problematisk, da det over en lav sko blir benyttet seg av
28 uetiske jaktmetoder på rovdyr:

- 29 ● Flaggliner blir satt opp kilometervis og blir brukt som stengsel for å hindre at ulvene
30 skal krysse en vei og over til et nytt, stort naturområde.
- 31 ● Ulven blir også jaktet fra helikopter.
- 32 ● Gauper blir fanget i trange båser hvor de blir livredde, og de blir skutt ned fra trær.

- 33 ● Det utføres klappjakt på bjørn når den går ut av hiet, på både binner, unger og binner
- 34 som kan ha unger.
- 35 ● Jerven blir utsatt for hiuttak samt jaktet på med snøscooter.
- 36 ● Jakt på rovdyr foregår også i mørket ved bruk av kunstig lys. Dette er forbudt, men
- 37 blir praktisert.
- 38 ● I tillegg går man inn for å bruke plotthunder under jakt.

39

40 Et annet underkommunisert problem er at blindt hat til rovdyr som ulven også fører til
41 skadeskytinger, for eksempel at dyrene blir pepret med ammunisjon av mange jegere, eller
42 at dyrene blir skutt på, på for langt hold. Dette er også anmeldt av Statens naturoppsyn
43 (SNO).

44 At enkelte stiller spørsmål ved om vi i det hele tatt trenger rovdyr i norsk natur, viser en helt
45 feil holdning til naturens egenverdi, og det er på høy tid at vi begynner å tenke på annet enn
46 profitt og utnyttelse når vi snakker om natur. Naturen kan regulere seg selv, og naturkrisen
47 vi står i nå, løses best ved at lar naturen får gjøre nettopp det.

48 Derfor vil Naturvernforbundet at hele forvaltningssystemet rundt rovdyr endres.

49 Bestandsmålet må revideres. Det er satt altfor lavt for samtlige av våre truede rovdyr, det er
50 ikke fundert faglig, og det er kun et politisk kompromiss. Naturvernforbundet ønsker å gå
51 bort fra et maksimum og heller ha et minstemål, men som ikke må fungere som et eksakt mål.
52 Dette minstemålet må settes høyt og være i tråd med antallet for en bærekraftig norsk
53 bestand av samtlige av rovdyrartene i Norge.

54 Rovviltnemndene som lokalt forvaltningsorgan må erstattes med et sentralt organ som har
55 et helhetlig, nasjonalt og internasjonalt perspektiv på våre rovdyrbestander, og som i første
56 rekke tar hensyn til vårt ansvar for bevaring av truede arter.

57 Erstatningssummen til rovdyr bør reduseres kraftig, slik at den ikke i seg selv fungerer som et
58 insentiv til å påberope rovdyrskade. Bønder som tar i bruk konfliktdempende tiltak, bør
59 derimot påskjønnes.

60 Staten må også tenke nytt angående konfliktdempende tiltak fordi dagens forvaltning ikke
61 demper konflikten. Effektive konfliktdempende tiltak kan for eksempel være å unngå
62 beitedyr på utmarksbeite uten tilsyn og aldri i revirer og områder med rovdyr. Videre kan en
63 redusere tap til streifende rovvilt gjennom bruk av rovdyravvisende gjerder, radiobjeller og
64 gjeting med vokterhunder og gjeterer.

65 Sonopolitikken med et todelt mål har heller ikke vist seg å føre fram. Det er fortsatt dyr på
66 utmarksbeite i forvaltningsområdene for rovdyr hvor rovdyr egentlig skal ha førsterett. Hele
67 Norge bør i utgangspunktet være rovdyrsoner; der rovdyr selv slår seg ned, skal de få leve.

Uttalelser foreslått til Naturvernforbundets landsmøte i november 2024

- 68 Altfor lenge har staten latt næringer sette premissene for rovdyrforvaltningen. Norge
69 trenger en ny, faktabasert forvaltning av rovdyr som gjenspeiler alvoret i naturkrisen samt
70 flertallet i befolkningen.

Uttalelsesnummer: 28

Forslagsstiller: Pål Fidjestøl (Naturvernforbundet i Hordaland)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 10, mot: 11)

1 Naturødeleggelse fra krig og opprustning

2

3 Krig som politisk instrument er blitt brutalt vanligere. Opprustning for å forberede angrep
4 eller forsvar har aldri vært mer omfattende etter andre verdenskrig om vi ser bort fra
5 opprustning av atomvåpen på 50-, 60- og 70-tallet. Krig og opprustning truer måloppnåelse
6 for SDG 13, 14 og 15. Sommeren 2024 har FNs organisasjon for miljø – UN Environment
7 Programme – levert to rapporter om store miljøødeleggelse fra krig om Gaza (1) og Ukraina
8 (2).

9 Ifølge SIPRI – Stockholms internasjonale fredsforskningsinstitutt økte militærutgiftene i 2023
10 for niende gang på rad i verden. For første gang siden 2009 økte utgiftene i alle fem
11 verdensdeler.

12 Krig truer også natur og klima. Det mest sikre vi vet om krig er at ødeleggelseskraften er
13 enorm. Det er få om noen menneskelige aktiviteter som truer klima og natur mer enn krig og
14 krigsforberedelser. (3)

15 Militærorganisasjoner bruker enorme mengder fossilt brensel, noe som bidrar direkte til
16 global oppvarming. Dersom det amerikanske militæret var et land, for eksempel, ville det ha
17 de 47. høyeste utslippene på verdensbasis.

18 Bombing og andre metoder for moderne krigføring skader direkte dyreliv og biologisk
19 mangfold. Den andre skaden av konflikt kan drepe opptil 90 prosent av store dyr i et
20 område. Forurensning fra krig forurenser vann, jord og luft, noe som gjør områder utrygge
21 for folk å bo i.

22 Natur- og fredsaktivister har i mange år arbeidet for at beskyttelse av natur og klima –
23 Ecocide – skal få sterke plass i folkeretten. EU har startet en utredning Ecocide. Det er nylig
24 fremmet forslag om at beskyttelse av natur får en sterkere plass i Folkeretten.

25 Landsmøtet i Naturvernforbundet anmoder regjeringen til å:

- 26 • Utarbeide en NOU over global og nasjonal naturødeleggelse som skyldes krig og
27 opprustning.
- 28 • Ta initiativ til at natur får en bedre beskyttelse av Folkeretten.
- 29 • Legge større vekt på tap av naturverdier ved godkjenning av militære installasjoner
30 og -områder.

31

32

33

34 Referanser:

35 [https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-gaza-preliminary-](https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-gaza-preliminary-assessment-environmental-impacts)
36 [assessment-environmental-impacts](https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-gaza-preliminary-assessment-environmental-impacts)

37 [https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unece-unep-and-oecd-announce-](https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unece-unep-and-oecd-announce-platform-action-green-recovery-ukraine)
38 [platform-action-green-recovery-ukraine](https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unece-unep-and-oecd-announce-platform-action-green-recovery-ukraine)

39 [https://www.globalcitizen.org/en/content/how-war-impacts-the-environment-and-climate-](https://www.globalcitizen.org/en/content/how-war-impacts-the-environment-and-climate-change/)
40 [change/](https://www.globalcitizen.org/en/content/how-war-impacts-the-environment-and-climate-change/)

Uttalelsesnummer: 29

Forslagsstiller: Øystein Folden (Naturvernforbundet i Møre og Romsdal)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (enstemmig), men oversender den til skogutvalget for eventuell oppfølging

1 Ny, variert skog

2

3 Granskog planta for 50–70 år sidan blir no hogd. Det er dermed eit aktuelt spørsmål kva som
4 blir planta i staden.

5 Mange av granplantefelta er planta på godt jordsmonn, i mange høve edellauvskog. Dette
6 finn ein no berre restar av.

7 Naturavtala vedtatt desember 2022 pliktar Noreg til å igangsette restaurering av 30 prosent
8 av sin natur innan 2030. Eit tiltak som verkeleg vil monne, er å plante ny blandingskog i
9 staden for monokultur særleg av gran langs kysten. I tillegg til ein naturvariasjon vil ein då
10 også oppnå i framtida å få tilgang til forskjellige slag trevirke, og ein treng ikkje hogge heile
11 lier samtidig.

12 Berekraftforskrifta § 6–8 pålegg skogeigar å plante der det er hogd. Det skal kontrollerast om
13 det er tilstrekkeleg gjenvekst. For dei ulike bonitetane skal det teljast kor mange bartre det
14 er per dekar.

15 Det tyder at blandingskog ikkje vil fylle krava, om ikkje kommunen gjev dispensasjon. Kravet
16 om at berre bartre er teljande, kom inn i forskrifta så seint som i 2023.

17 Naturvernforbundet krev at regjeringa endrar berekraftforskrifta slik at planting av
18 blandingskog og planting av skog som liknar på den som stod før det blei planta gran, kan
19 godkjennast.

20 Til endringa er på plass, ber ein kommunane om å godkjenne planting av andre stadeigne
21 treslag enn gran og furu, jamfør forskrift om berekraftig skogbruk § 5, 8. ledd.

22

23

24 Kjelder:

25 Norsk oversettelse av vedlegg til beslutning CBD COP15/4 Kunming-Montreal Global
26 Biodiversity Framework; Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold
27 Del H. Kunming-Montreal-rammeverkets globale mål for 2030

28 MÅL 2: Sikre at det innen 2030 er iverksatt effektiv restaurering av minst 30 prosent av
29 arealene med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet, for
30 å forbedre naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester samt økologisk tilstand og
31 sammenheng.

Uttalelsesnummer: 30

Forslagsstiller: Dag Røssum Johansen (Naturvernforbundet i Nordland)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (for: 6, mot: 14, avholden: 1)), men oversender den til generalsekretær for eventuell behandling i nytt landsstyre

1 Et paradigmeskifte i samfunnet bort fra materiell vekst er 2 nødvendig for å stanse klima- og naturkrisen

3
4 Jorda er et endelig økosystem med endelig mengde ressurser. Menneskeheten forbruker nå
5 tre ganger så mye energi og ressurser – biomasse, metaller, ikke-metalliske mineraler som
6 sand, grus, sandstein, fosfor med mer – som i 1970. Jordas overforbruksdag, Earth
7 Overshoot Day, har kommet stadig tidligere i takt med den økonomiske veksten, det vil si
8 ikke i 2008–2009 under finanskrisen og ikke i pandemiåret 2020. I 1970 falt verdens
9 overforbruksdag på den 30. desember. I år hadde verden som helhet brukt opp det jordas
10 økosystemer kan fornye i løpet av ett år 1. august. Norge passerte overforbruksdagen
11 allerede den 12. april i år, ifølge Global Footprint Network. Det vil si: Hvis alle i verden skulle
12 leve og forbruke som gjennomsnittsnordmannen, ville vi ha trengt 3,6 jordkloder. 25 land
13 passerte for øvrig overforbruksdagen enda tidligere enn Norge.

14 På verdensbasis anslås at forbruksvarene våre bidrar til cirka 60 prosent av
15 klimagassutslippene. Reisevirksomhet kommer i tillegg. Videre fører produksjon av klær,
16 elektronikk, biler, møbler og likende. til et høyt forbruk av naturressurser som vann,
17 mineraler, energi og kjemikalier samt utslipp av miljøgifter, (mikro)plast med mer. Forbruket
18 er svært ujevnt fordelt. Verdens 10 prosent rikeste står for cirka 50 prosent av
19 klimagassutslippene, mens verdens 50 prosent fattigste slipper ut bare 12 prosent (1).

20 FNs ressurspanel (IRP) konkluderte i sin siste rapport Global Resources Outlook 2024 at
21 verdens forbruk av ressurser er den viktigste årsaken til klimaendringene, forurensning og
22 tap av naturmangfold (2). FNs klimapanel (IPCC) og FNs naturpanel (IPBES) har også lenge
23 slått fast årsakene til de tiltagende klimaendringene og naturkrisen. Begge krisene truer ikke
24 bare dyrelivet på jorda, men også jordens evne til å yte gratis økosystemtjenester og dermed
25 livskvaliteten og overlevelsen til menneskeheten nå og i framtida. Biosfæren, atmosfæren,
26 hav og land med naturmangfold degraderes raskere enn noen gang så lenge det har vært
27 mennesker på jorden. I Fastlands-Norge og norske havområder står nå for eksempel 4957 av
28 totalt 23405 arter på Artsdatabankens oppdaterte rødliste fra 2021, det vil si 21,2 prosent
29 (3). Hver dag bygges det ned et areal her i landet tilsvarende to fotballbaner. Mellom 2018
30 og 2022 doblet tapet av villmarksområder i Norge, og rundt 55–60 prosent av dette skyldtes
31 nye vind- og vannkraftanlegg (4) – ny elektrisk kraft som i hovedsak ikke har faset ut
32 innenlandske CO₂-utslipp, men lagt til som økt totalt energiforbruk.

33 Naturpanelet konkluderte allerede i 2019 at en reelt bærekraftig økonomi for framtida
34 måtte bevege seg bort fra det nåværende begrensede paradigmet om økonomisk vekst (5).
35 Klimautvalget 2050 har anbefalt tilsvarende strukturell endring av norsk økonomi ved at vi
36 aktivt forlater fossilalderen og samtidig senker forbruket av energi, areal og ressurser.

37 Naturvernforbundets landsmøte har i sine programmer vedtatt både oppfordring til redusert
38 personlig forbruk og å arbeide for samfunnsmessige endringer i økonomien med sikte på å
39 stanse den materielle veksten som stans i nye tildelinger av olje- og gasslisenser på norsk
40 sokkel, forby cruiseanløp i norske havner, stanse naturtapet gjennom mer vern og
41 restaurering av nedbygd natur, politisk styring av hva den begrensede elektriske krafta skal
42 brukes til, og satsing på kollektivtrafikk framfor privatbilisme og fly. Omstillingen skal være
43 rettfærdig fordelt, blant annet gjennom karbonavgift til fordeling (KAF).

44

45 Referanser:

46 (1) <https://www.norad.no/aktuelt/nyheter/2023/ny-rapport-om-klima-og-ulikhet/>

47 (2) <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/avfall/det-internasjonale-ressurspanelet/>

48 (3)

49 <https://www.artsdatabanken.no/rodlisteforarter2021/Resultater/Antallarterparodlista?Key=674>

50 (4) <https://www.nrk.no/vestland/ny-rapport-noreg-mister-villmark-i-storre-tempo-1.16864116>

51 (5) Naturpanelets rapport 2019, Key Messages, D10: *"A key component of more sustainable pathways is the evolution of global financial and economic systems to build a global sustainable economy, steering away from the current, limited paradigm of economic growth"*